

РИМАГИНАТОР

СЕЋАЊА НА КОЉУ МИЋЕВИЋА

ПРЕСИНГ, 2021.

II

DMACKA DOBRUČKA

Terlep - Terlep
17. IX. 1933, 19. 10. 1933
14. 30

Terlep u čerji nje,
Tje očuhus jofen, uje -

Jp dješ ~~ješt~~ in dka
-ren u ~~čerji~~ dnuka

Jakoh, dješ tje in
če jebabese u seun -
du očpje ~~čepabese~~ u
uče, u dnu u bčkn,

[unvake]

Terlep u čerji nje
-tješt, ~~čepabese~~ dješt

Opčepabese dnuko
čepabese kje jaden ko -
m. m. ~~čepabese~~ u
u uče, čer - uče, čerba

Terlep - Terlep

~~Terlep u čerji nje
-tješt, čepabese dješt
Opčepabese dnuko
čepabese kje jaden ko -
m. m. čepabese u
u uče, čer - uče, čerba~~

- Terlep, učešer se očpne
uče nje ko u ~~čepabese~~ uče ka
učešer učešer učešer!

PETAR KOLAREVIĆ

Kolja, taj vječiti Kolja

Sve što namjeravam da napišem, utemeljeno je na mom sjećanju, i samo na sjećanju, za koje vjerujem da me još uvijek dobro služi.

Pišući o Kolji, neminovno se susrećete sa mnoštvom nedoumica. Odakle zapravo krenuti? Od nekog logičnog početka, negdje iz sredine, ili se držati tužnog kraja. Ali, odakle god krenete, svi će vas putevi i prečice dovesti do Kolje. Za početak, odabrao sam dva ishodišta. Prvi je Sutjeska („I vječno hući Sutjeska“), a drugo je dolazak šezdesetih u Beograd, na studije svjetske književnosti. Sutjeska je moćna poema o krvavoj bici za spašavanje ranjenih partizana, iznjedrena u jednom dahu banjalučkog gimnazijalca, koja ga je tog ljeta '58 izbacila u zavidnu pjesničku sferu. Znao je Kolja još mnogo ranije da se oproba kao pjesnik. Negdje, krajem osmogodišnje škole, napisao je dugački ep o junaku Luki, koga sam, mislim, jedino ja video i pročitao, a koji mi je, u ovim godinama, potpuno izbljedio iz sjećanja. Sutjeskom se proslavio među banjalučkim gimnazijalcima i mladim Banjalučanima. Ovu poemu objavio je banjalučki Glas ili Banjalučke ili Krajiške novine, jedini dnevni list koji je tada redovno izlazio u ovom gradu.

Zahući Sutjesko, zahući bješnje svakoga proljeća,
Kad sa planine pojure nemirni ti vali,
Zahući kroz klisure između stoljetnih drveća,

Koja kao da pričaju priče o borcima koji su na tebi pali.
Pričaju kako si trinaestog juna krvlju vrila,
Mutna od krvi, hladna ko sedra,
Kako si u svoja krvava njedra,
Hiljade boraca skrila
Čija je junačka krv postala nama nauk.

.....

.....

.....

Već u to vrijeme, Kolja se oprobao i kao prevodilac. Došao je do Bodlerove zbirke *Les Fleurs du mal*. Imao sam privilegiju da prvi vidim svaku prevedenu Bodlerovu pjesmu (da budem neskroman, bio sam u to vrijeme kadar da čitam i razumijem Bodlera u originalu).

Drugi je momenat kojim započinjem ovo svoje kazivanje, dolazak 1960. u Beograd. Te godine smo, ljetovali u Kaštel Lukšiću gdje smo sastavili više od mjesec dana. Naš Fiskulturni (DTV Partizan) vodio je aktivne članove i članove njihovih porodica na tronedeljno ljetovanje. Bilo je to finansijski prihvatljivo, spavalo se u šatorima, kuhinja je bila nešto slično vojničkoj. Nas dvojica smo, po nekom nepisanom pravilu kao i prethodnih godina, odlazili nedelju dana ranije i za to vrijeme postavljali šatore i pripremali teren za dolazak smjene. Po završetku ljetovanja, ostajali smo još par dana da poskidamo šatore, da ih propisno zapakujemo i natovarimo na kamion za Banjaluku. Zahvaljujući ovome, imali smo besplatno ljetovanje u trajanju od 21 dan plus ovih desetak radnih dana. Kao neobuzdani devetnaestogodišnjaci, odlučili smo da se pješke vratimo u Banjaluku. Bila je to, sigurno, nepromišljena avantura, koje smo se

kasnije, rado sjećali i s ponosom prepričavali. Taj put je trajao tri dana. Jedan manji dio vozili smo se kamionom, a najveći smo prevalili pješke. Najopasnija je bila dionica od Mliništa do Barača. Predveče smo krenuli iz Mliništa, sa toljagama u rukama. Rečeno nam je da upravo na tom dijelu puta ima medvjeda, pa nam je jedan dobri čovjek zašiljio dvije toljage, da nam se nađu pri ruci. Prije mraka, istinski smo priželjkivali susret sa medvjedom. Razradili smo strategiju kako da se borimo i pobjedimo tu opasnu zvjerku. Kada je pao mrkli mrak, molili smo boga samo da nekako stignemo do Barača i izbjegnemo susret sa medvjedom. Stigli smo oko ponoći, odspavali u sijenu na jednom tavanu, a s jutra, uputili se prema Bočcu i Banjaluci. Stigli smo u Banjaluku kasno u noć.

Ovo nepromišljeno mladalačko putovanje, prethodilo je našem dolasku na studije u Beograd. Kolja je upisao svjetsku književnost, a ja elektrotehniku. Kolja je došao spreman da svoje gimnazijske prevode Bodlera objavi u Beogradu. Nikoga nije poznavao ko bi mu pomogao da uđe u taj novi i bespoštadni svijet. Čitao je ranije objavljivane prevode Bodlera, a jedan od prevodilaca bio je i Božidar Kovačević. U telefonskom imeniku, našao je njegovu adresu. Jednog je dana pozvonio na vrata, kratko se predstavio tom dobrom čovjeku i pokazao svoje prevode desetak Bodlerovih pjesama. B. Kovačević se pokazao kao pravi prijatelj koji želi da pomogne mladom čovjeku. Uzeo je rukopise i rekao Kolji da navrati za par dana. Kad se Kolja ponovo pojavio, dočekao ga je gospodin Kovačević gotovo raširenih ruku i otprilike, ovako progovorio: Vi ste mladiću mnogo naivni. Ostavili ste mi blago neprocjenjive vrijednosti. Samo nastavite sa prevođenjem francuske poezije. Evo jedno kratko pisamce koje sam napisao svom prijatelju, Eliju Finciju. Ovdje vam je adresa i odnesite mu svoje prevode.

Već u slijedećem broju *Književnih novina* objavljeni su Koljini prevodi Bodlera. Bilo je to u jesen 1960. I Koljina prva beogradska pobjeda.

Tu brucošku godinu proveli smo u Studentskom gradu. Ja sam dobio brucošku sobu sa ukupno pet kreveta, a bilo nas je sedam studenata, pet legalnih i dva ilegalca. Kolja je bio jedan od te dvojice. Dijelili smo jedan uski vremenšni metalni krevet sa udubljenom žičanom mrežom ispod koje smo stavili manji stolac da ublažimo to udubljenje. Kolja je inače, zahvaljujući jednom uticajnom rođaku, dobio ugledni studentski dom Ivo Lola Ribar. Pošto bi nas dva udaljena studentska doma razdvojila, Kolja je odlučio da ne prihvati prednosti Lole, nego se preselio kod mene u Studentski grad.

Iz te prenaseljene studentske sobe, nastala je jedna zanimljiva crtica. Naime, Kolja je od starijeg brata dobio jedan platneni mantil, koji mu baš nije bio po volji, pa je odlučio da ga proda. Na zidovima studentske menze bilo je mnoštvo oglasa kojima su studenti oglašavali prodaju nekih svojih stvari. Tako je Kolja napisao slijedeći oglas:

Prodajem mantil na brzu ruku,
O kupite ga – skratite muku.
Prodajem ga po najnižoj cijeni,
Pomažući sebi, pomoći ćete i meni.
Ako želite znati ko sam,
Dođite u sobu 898.
(A tako mi posljednje stoje dvije,
Taj mantil ukraden nije)

Već sutradan, *Večernje novosti* su, u rubrici Takoreći nezvanično, objavile ovaj oglas. Istoga dana, Kolja je otputovao kod

daljnih rođaka u Kraljevo, a mene ovlastio da prodam mantil po bilo kojoj cijeni. Dolazili su u sobu zainteresovani. Nekima je mantil bio prevelik, drugima se nije dopadala boja, a treći su odustajali od kupovine jer nije bio pogodan za zimske uslove. A onda je došao student kome je sve odgovaralo i rekao mi koliko može para da da. Ja sam prihvatio ponudu (ono što je mogao da ponudi, bilo je više nego simbolično). Kad se Kolja vratio iz Kraljeva, predao sam mu tu simboličnu svotu, a on mi je odmah rekao da sam mantil trebao pokloniti tom studentu.

Kolja nije baš redovno išao na predavanja, ali je od jutra do mraka čitao, prevodio i pisao. Nikada nije propuštao predavanja profesora Raška Dimitrijevića, Voje Đurića ili Nikole Miloševića. Prevodi su mu objavljivani u mnoštvu književnih glasila, ne samo sa francuskog, nego i sa španskog, slovenačkog, a kasnije, i sa engleskog i italijanskog. Lorkin *Ciganski romansero* doživio je više izdanja, a izvođen je u Teatru poezije (RU Đuro Salaj). O Koljinom nepresušnom prevodilačkom, književnom i muzikološkom stvaralaštvu, kao i brojnim nagradama i priznanjima, kojima se okitio tokom svog dugog rada, oni upućeniji od mene, govoriće i pisati u dolazećem vremenu, a ja sebi dozvoljavam da pišem o svom najboljem prijatelju, onako kako nas je život neraskidivo povezo.

Kolja je, za proteklih gotovo šezdeset godina, za mene, Kola. Taj mu je nadimak, za naših studentskih dana, dao Ratko Adžić, školski drugar, tada student tehnologije, a sada ugledni američki naučnik. Naišao je na sliku koale kako se penje uz drvo, koja je pokazivala neodoljivu sličnost sa Koljom koji se jednom prilikom penjao uz drvo. Kolja je priznao sličnost sa ovim australijskim velikanom i prihvatio nadimak koji se isključivo koristio među najbližim prijateljima. Ratko je ubrzo postao Kondor,

a meni je, valjda zbog sličnosti sa novozelandskom pticom trkačicom, pripao nadimak Kivi. Jedino je naš četvrti bliski prijatelj, Aco Petrašević ostao bez nadimka.

Koala je u mladosti bio gimnastičar, kao i ja. Bio sam u maloj prednosti, jer sam gimnastiku doživljavao kroz svih njenih šest disciplina, nastojeći da u svakoj dam maksimum od sebe. Negdje je to išlo bolje, a negdje opet lošije. Koala je naprotiv, odabrao oblast gdje će nesumnjivo biti najbolji. To su bili stojevi na rukama. I zaista, u tome je bio najbolji. Na gimnastičkim takmičenjima, izvodio je svoje stojeve tamo gdje im nije bilo mjesto (na konju sa hvataljkama ili vratilu). Van gimnastičkih aktivnosti, stojeve je godinama, izvodio na najopasnijim mjestima. Posjetiocima Kalemegdana zastajao je dah kad bi ga ugledali na vrhu Nebojšine kule u stoju na rukama. Opasnost je bila prevelika, kako zbog visine, tako i zbog kosine površine na kojoj je sigurno stajao. Ili ona metalna ograda iznad četvrtog sprata novootvorenog studentskog doma Patris Lumumba na Karaburmi. Ili na vrhu crkve u Vrboskoj na Hvaru, jednom rukom na uzvišenoj kugli, a drugom, dosta niže, držeći se za gromobransku metalnu traku. Ili na mostovima i najopasnijim mjestima na koje bi naišao.

Koala je bio nevjerovatno snažan mladi čovjek. Stisak njegove ruke bio je kao stisak kovačkih kliješta. To kao da se prenijelo iz očeve kovačnice. A što se tijela i nogu tiče, i tu je bila nadljudska snaga. U mladosti, nas osmoricu držao je na svojim leđima i nogama mićevićevske konstitucije. Ako smo samo težili po sedamdeset kilograma, Koljino tijelo bilo je opterećeno sa preko pola tone.

Sklapao je Koala, i održavao, bliska i neraskidiva prijateljstva. Nezahvalno je nabrajati imena živih prijatelja i onih koji su nas nepovratno napustili, jer neko može biti nenamjerno izostavljen. Uzeću si slobodu da pomenem bar neke, koji više nisu sa

nama. Profesor Dimitrijević je bio najčvršći oslonac njegovog prevodilačkog rada. Sjećam se da je Koala gotovo dvadeset godina nosio u glavi prevod Poovog Gavrana, ali mu je falila samo jedna riječ pa da knjiga ugleda svjetlo dana. Da bi refren *only this and nothing more* dobio konačnu formu, trebala mu je rima za samo to i ništa više. Jedina riječ koja se uklapala u prevod bila je niša. Koala se dugo dvoumio da li da tu odomaćenu riječ uključi u svoj prevod. Profesor ga je ohrabrio potvrđujući da je niša postala široko korišćena riječ u našem jeziku, nakon čega se pojavio veličansrveni Gavran sa „tu na prozor moje niše – samo to i ništa više“. Dugo je bio blizak sa Aldom Čikolinijem, pijanistom svjetskog glasa. Sa Danilom je često kontaktirao, Arsena je posjećivao i dovodio na svoje performance. Predrag mu je bio iskreni i dugogodišnji prijatelj. Vladini crteži krasili su brojna izdanja. Ovdje, svakako, moram da pomenem i gospođu Agatu, kćerku Pola Valerija. Divni su to bili kontakti ovog zaljubljenika u Valerijevo djelo, pri kojima je gospođa Agata prepoznala vrsnog prevodioca očeve poezije. Zahvaljujući njenoj predusretljivosti, neke su pjesme velikana francuske poezije objavljene u Koljinom prevodu prije nego u originalu.

A evo i nešto o našem prijateljstvu. Počelo je davne 1948. sa prvim razredom osnovne škole. Bilo je to u Preparandiji, banjalučkoj učiteljskoj školi, gdje je bila smještena Prva osnovna škola. Jedini smo, u tom prvom razredu, bili djeca penzionera. Bili smo nerazdvojni u školi i van škole, često takmaci u učenju, hodanju na rukama i ostalim sportskim aktivnostima. Taj takmičarski duh nas je kroz život pratio. Tako smo bili rivali u trčanju (on bolji na kratke, a ja u maloj prednosti na duže staze), skokovima, plivanju, hodanju na rukama, u kartaškim igrama i mnogo čemu. Možda je i to održalo naše sedamedesetogodišnje prijateljstvo.

Ovoga ljeta, posjetili su me u Puli Koalini sinovi, Luka i Raško sa porodicom. Raško je doveo suprugu i troje božanstvene djece. Tri anđela. Bilo mi je veliko zadovoljstvo i radost biti sa njima. Kao da sam četiri dana proveo sa mojim Koalom. Upoznali su oni i moju kćerku i sina i moje unuke. Nekako smo shvatili da naše prijateljstvo ne može prekinuti ni povelika geografska razdaljina. Dok sam još tu, ja ću ga održavati, a ostavljam u amanet Srđanu (koga je Koala nesebično podržavao u njegovoj gitari) da ova veza bude trajna i neraskidiva.

Za one, koji su Koalu upoznali nešto kasnije, nekoliko riječi o njegovom neiscrpnom humoru i smijehu. Svoj jedinstveni zarezni smijeh, prenosio ja na nas najbliže tako da nam je suze tje-
rao na oči. Tako su i naše djetinjstvo i mladost protekli u smijehu i radosti. Znalo se to dešavati i mnogo kasnije, kad god bismo se povremeno sretali.

Često se pitam, kako bi protekao moj život bez Koale. Odgovor je kratak – bio bi bezličan i prazan. Ako moje riječi na ikakav način mogu doprijeti do tebe, dragi moj Koala, onda primi jedno veliko hvala, hvala za ovih naših sedamdeset i više (samo to i ništa više). Hvala i Svevišnjem što mi te darivao.

Tvoj Kivi

U Puli, 4.10. 2021. (na Srđanov rođendan)